

7. Hofstede G., Hofstede G. J., Pedersen P. *Exploring culture: exercises, stories and synthetic cultures*. John Murray Business Academy, 2002. 272 p.

8. Mori Y., Tiiri E., Khanal P., Khakurel J., Mishina K., Sourander A. Feeling unsafe at school and associated mental health difficulties among children and adolescents: a systematic review. *Children*. 2021. Vol. 8 (3). <https://doi.org/10.3390/children8030232>.

9. *The state of global teenage career preparation*. Organisation for Economic Co-operation and Development. 2025. URL: https://www.oecd.org/en/publications/the-state-of-global-teenage-career-preparation_d5f8e3f2-en.html дата звернення: 20.01.2026.

References

1. Demchuk, Volodymyr. 2023. "Daidzhest opytuvan U-Report: I kvartal 2023 r. (nasylstvo v mizhosobystisnykh stosunkakh, osvita ta mihratsiini nastroi, profesiina orientatsiia)" [Digest of U-Report surveys: Q1 2023 (interpersonal violence, education and migration attitudes, career guidance)]. *Ukrainskyi sotsium* [Ukrainian Society] 2 (85): 220–230. <https://doi.org/10.15407/socium2023.02.220>.

2. Libanova, Ella. 2024. "Rezyliientnist sotsioekonomichnoi systemy Ukrainy do shokiv, sprychynenykh viinoiu: spetsyfika formuvannia i reahuvannia" [Resilience of Ukraine's socioeconomic system to war-induced shocks: specifics of formation and response]. *Demohrafiia ta sotsialna ekonomika* [Demography and Social Economy] 4 (58): 3–23. <https://doi.org/10.15407/dse2024.04.003>.

Дата першого надходження: 08.02.2026.

Дата прийняття до друку: 25.02.2026.

Дата публікації: 21.04.2026.

Larysa Osadcha

YOUTH LIFE ASPIRATIONS AS A FACTOR OF SECURITY POLICY IN TIMES OF WAR

Introduction. The article examines youth life aspirations as an important sociocultural and security factor in the development of contemporary societies. **The aims and tasks.** The aim of the study is to conceptualize the notion of "life aspirations" in relation to work culture and to analyze the specific features of the life and professional orientations of modern youth in the global context and in Ukrainian society in particular. **Research methods.** Research methodology of the study is an interdisciplinary approach combining conceptual analysis, the comparative method, and the interpretation of sociological and statistical data from international and national studies. Such an approach allows considering life aspirations as a sociocultural phenomenon shaped at the intersection of individual ambitions, educational opportunities, and the structural conditions of the labor market. **Research results.** The article demonstrates that the formation of youth life aspirations is determined by the interaction of cultural and socioeconomic factors. Cultural factors include work values, levels of career ambition, and educational orientations, while socioeconomic factors include the structure of the labor market, access to education, technological transformations, and the level of social security. The analysis of international statistical data revealed key trends in the contemporary labor market, including growth in youth unemployment, the influence of digital literacy on social stratification, and the deepening of social inequality. The study shows that Ukrainian youth generally maintain high educational and professional aspirations and demonstrate adaptive motivation and the ability to rethink life strategies under wartime conditions. **Discussion.** This study offers a novel interpretation of youth life aspirations as an indicator of national security and combines the analysis of work culture with the study of life strategies of Ukrainian youth in the context of war. **Conclusions.** Youth life aspirations emerge as an important indicator of social well-being, economic resilience, and national security. The formation of ambitious yet realistic life expectations among young people is therefore identified as an important task of state youth and education policy.

Keywords: youth life aspirations, work culture, human capital, youth policy, national security.

DOI: <https://doi.org/10.18372/2412-2157.42.21033>

УДК 17:004.8(045)

МОРАЛЬНО-ЕТИЧНІ АСПЕКТИ ВЗАЄМОДІЇ ЛЮДИНИ І ТЕХНІКИ В УМОВАХ СУЧАСНОГО ІНФОРМАЦІЙНОГО СУСПІЛЬСТВА: СОЦІАЛЬНО-ФІЛОСОФСЬКИЙ КОНТЕКСТ

Олена Сідоркіна

Державний університет «Київський авіаційний інститут»
olena.sidorkina@npp.kai.edu.ua; <https://orcid.org/0000-0002-8624-2398>

Анотація. Досліджено морально-етичні аспекти взаємодії людини і техніки в умовах сучасного інформаційного суспільства. Підкреслено, що техніка перстає бути лише інструментом, перетворюється на середовище існування, яке визначає комунікацію, працю, пізнання та самореалізацію. Проаналізовано еволюцію моральної свідомості через моделі «кола», «спіралі» та «трикутника», що відображають інтеграцію етики, політики й технологій. Особливу увагу приділено викликам цифровізації, штучного інтелекту та глобальних мереж, які потребують нових етичних рамок, заснованих на відповідальності, справедливості та гідності людини.

Наголошено, що інтеграція технологічного прогресу в етичний простір є необхідною умовою сталого та гуманістичного розвитку суспільства.

Ключові слова: моральна свідомість, етика техніки, інформаційне суспільство, цифровізація, штучний інтелект, відповідальність, гідність, сталий розвиток.

Вступ

Сучасне інформаційне суспільство характеризується глибокими трансформаціями, що охоплюють усі галузі життя людини. Техніка та технології стають не лише засобами, а й середовищем, яке формує нові соціальні практики. Технологічний прогрес є характерною ознакою сучасного етапу розвитку цивілізації, що має глобальний прояв і сприяє змінам у соціальних структурах, політичних інститутах, царині культури. У цьому контексті, моральна свідомість постає як ключовий чинник, здатний забезпечити баланс між інноваціями та гуманістичними цінностями. Взаємозв'язок морально-етичних та технологічних параметрів суспільства проявляється не лише у практичній площині формування галузевих і корпоративних принципів у системі людина-техніка та людина-техніка-людина, але й формує потребу подальшого аналізу соціально-філософських аспектів цієї взаємодії, застосування концептуальних положень соціальної філософії до визначення якісних характеристик сучасного історичного типу моральної свідомості. Швидкі темпи технологічних змін у базисних умовах життєдіяльності сучасного суспільства безпосередньо впливають на можливість реалізації усталених морально-етичних норм, правил, підходів та оцінок, що має практично-прикладне значення. Все це постійно актуалізує необхідність досліджень зазначеного кола питань.

Розгляд соціально-філософських аспектів морально-етичної взаємодії людини і техніки в умовах сучасного інформаційного суспільства здійснювався нами на основі аналізу багатьох праць, у яких аналізувалися загальні особливості комунікативного простору інформаційного суспільства (Дротянко 2021; Сідоркіна 2024; Скиба 2024), а також робіт, безпосередньо присвячених різним аспектам становища людини та етичної сфери в епоху цифровізації (Воронкова, Дзьобань, і Соснін 2017; Йонас 2001; Коростильов, Круць, і Петрова 2024; Лебідь 2016; Павлова, Павлов, і Панасенко 2025; Проценко, Чубіна, і Дмитренко 2022; М. Л. Роганов і М. М. Роганов 2020; Скіннер 2020 та ін.).

Мета та завдання дослідження

Мета статті – проаналізувати сучасний тип моральної свідомості та визначити роль морально-етичної складової як чинника спрямування технологічного розвитку в інтересах суспільства з позицій соціально-філософського підходу.

Методологія дослідження

Теоретико-методологічну основу статті сформували головні теоретичні засади діалектичного підходу, принципи системного підходу, положення та проблематику етики науки і техніки. Також у своїх узагальненнях ми спиралися на філософські дослідження комунікативного дискурсу в сучасному суспільстві.

Результати дослідження

У сучасному світі моральна свідомість постає не як статична система норм, а як динамічна структура, що

постійно розширюється й адаптується до нових викликів. У соціально-філософському вимірі моральна свідомість розуміється як багатовимірна система, що поєднує індивідуальні цінності (гідність, відповідальність, співчуття), колективні норми (справедливість, рівність, довіра), глобальні стандарти (сталий розвиток, гармонія, мир).

Моральна свідомість сучасності характеризується кількома ключовими рисами, які пов'язані з особливостями сучасного етапу розвитку продуктивних сил, становлення інформаційного суспільства, процесами його глобалізації. Насамперед це інтегративність, як поєднання індивідуальних цінностей із колективними нормами та глобальними стандартами; динамічний характер розвитку, як перехід від циклічних повторів (традиційної моделі відтворення моральної свідомості) до поступального розвитку (модерністська модель відтворення моральної свідомості), що охоплює нові царини життя та гуманістичність, що передбачає орієнтацію на гідність, справедливість, співчуття й відповідальність як універсальні цінності.

Її еволюція не є статичною, а відбувається у формі розширення та інтеграції нових сфер, що можна описати через умовні моделі «кола», «спіралі» та «піраміди еволюції». Вони демонструють поступове охоплення нових галузей суспільства – від базової взаємодії етики, політики і технологій до комплексної системи глобальної відповідальності. Водночас етика у плані етики суспільної, найтісніше взаємодіє з політичними інституціями, сферою здійснення реальної політики та освоєнням нових технологій. Розглянемо далі зміст цих моделей.

Модель «коло» виступає як базова взаємодія етики, політики та технологій. Модель «спіралі» відрізняє діалектичний характер розвитку морально-етичної царини суспільства, коли кожен наступний цикл розвитку піднімає систему на новий рівень.

Одним із варіантів діалектичного розвитку може бути «подвійна спіраль» як взаємодія та взаємопідсилення кількох ключових галузей життєдіяльності. Розглянемо це на прикладі взаємодії процесів цифровізації та здійснення загальної кліматичної політики. Так цифрові інновації створюють інструменти моніторингу довкілля, «розумні» енергосистеми тощо. Кліматична політика задає цілі та стандарти, які стимулюють розвиток цифрових рішень у певному напрямку. На наступному етапі відбувається адаптація цифрової трансформації до екологічних стандартів, а політика бере до уваги нові технології. У підсумку формується нова стала система, коли обидві царини піднімаються на вищий рівень, формуючи зрілішу систему сталого розвитку. Така модель показує, що цифрова трансформація та кліматична політика взаємно підсилюють одна одну: технології допомагають реалізувати екологічні цілі, а екологічні стандарти стимулюють розвиток цифрових інновацій. Це створює безперервний цикл прогресу, який

рухається у напрямку до більш сталого майбутнього. За умови введення до такої моделі третього складового елемента – етики дає змогу збільшити рівень збалансованості всієї системи. У такому варіанті моделі, етична сфера відіграє провідну роль, яка задає моральні межі та цінності, щоб цифрові та кліматичні рішення були справедливими й відповідальними. Цифрова трансформація виступає як інструмент, що створює технології для моніторингу, прозорості та інклюзії. Кліматична політика функціонує як механізм, що формує правила й стандарти для захисту довкілля. Їхній взаємозв'язок виявляється у тому, що цифрові інновації допомагають реалізувати кліматичні цілі, кліматична політика стимулює розвиток технологій, а етика забезпечує баланс і довіру. Без морально-етичної складової цифрова й кліматична царини можуть втратити довіру, а без технологій і політики етичні принципи залишаться декларативними.

Баланс між етикою, політикою та технологіями може бути описаний у вигляді трикутної моделі. Діалектичний розвиток морально-етичної складової суспільства фактично виступає як постійний безперервний рух, що охоплює нові галузі й формує комплексну систему у вигляді еволюційного кола. Ці моделі прояву діалектичних процесів розвитку морально-етичної сфери суспільства демонструють, що моральна свідомість сучасності є процесом постійного зростання та інтеграції складових елементів соціуму.

Отже, з етичною цариною як центральною в системі суспільно-технологічних взаємодій доцільно пов'язувати, зокрема, і проблему розуміння етичних рамок технологічного прогресу. Технологічний розвиток потребує чітких етичних орієнтирів, які можна подати у вигляді узагальнених «формул-положень», що відображають соціально-філософські аспекти аналізу. Насамперед етика, політика та технології формують умови для сталого розвитку і відповідно прогресу суспільства. Взаємодія у системі «людина-природа-інновації» сприяє формуванню гармонійного сценарію майбутнього. Знання, атмосфера довіри та діяльність на основі етичних принципів реалізують справедливість і відповідальність. Довіра та конструктивна співпраця на основі рівності і партнерства у підсумку сприятимуть формуванню миру без воєн і конфліктів, зокрема, у глобальному вимірі. Ці положення окреслюють можливі етичні рамки, що визначають напрямок сучасного технологічного прогресу – від інновацій до гуманістичного розвитку. Вони демонструють, що технологічний прогрес не може бути відокремлений від етичних засад. Він стає справжнім рушієм розвитку лише тоді, коли інтегрується з моральними цінностями, забезпечуючи сталий, гармонійний і людиноорієнтований розвиток.

Системний характер взаємозв'язку етики, політики і технологій створює певний ланцюг, де кожен елемент впливає на інший, забезпечуючи баланс між цінностями, регулюванням і прогресом. Він працює як динамічний цикл узгодження: технології стимулюють розвиток, етика задає межі, політика формує правила, а потім усе повертається до нових

етичних викликів. Саме дотримання балансу між державними інституціями, корпораціями та соціумом забезпечує практичну реалізацію механізму адаптування етичних цінностей у соціальну структуру суспільства, оскільки жодна сторона не може самостійно забезпечити етичний розвиток технологій. Відсутність балансу в цій системі взаємодії призводить до певних ризиків, які можна загалом описати у вигляді окремих сценаріїв. Так за сценарієм домінування державних інституцій формуються ризики надмірного контролю, цензури, обмеження свободи слова, використання технологій для політичного нагляду та маніпуляцій, сповільнення інновацій через бюрократичні механізми (ризик надмірної контрольованості). За умов домінування корпорацій є ризик орієнтації лише на прибуток, нехтування суспільними інтересами, монополізації ринку, нерівності доступу до технологій, маніпуляції поведінкою користувачів через алгоритми (ризик надмірної комерціалізації). Домінування суспільства (без участі держави та корпорацій) може призвести до повільності у прийнятті рішень, відсутності ресурсів для масштабних інновацій, фрагментації та суперечливості позицій різних соціальних груп, ризику популізму та блокування важливих технологічних рішень (ризик хаотичного розвитку процесів). Тому лише взаємодія держави, корпорацій і суспільства створює баланс між інноваційністю, безпекою та демократичністю.

Отже, один з аспектів соціально-філософського аналізу взаємодії людини і техніки як суб'єкт-суб'єктних та суб'єкт-об'єктних відносин показує, що майбутнє людства залежить від здатності інтегрувати технології в етичний простір, де прогрес стає спадком і цінністю для поколінь.

Обговорення

Соціально-філософський аналіз морально-етичних аспектів взаємодії людини й техніки ґрунтується на кількох ключових положеннях. По-перше, це розуміння техніки як другої природи людини, як її продовження. Тому вона не є нейтральною, а відображає цінності, цілі та обмеження суспільства. По-друге, моральна свідомість виступає як соціальний регулятор, оскільки етичні норми визначають допустимі межі використання технологій. По-третє, розвиток сучасного інформаційного суспільства формує принципово новий контекст якісного характеру, коли процеси цифровізації, розвитку технологій штучного інтелекту та глобальних комунікаційних мереж створюють нові етичні дилеми і виклики.

Проблематика морально-етичних аспектів взаємодії людини і техніки в умовах сучасного інформаційного суспільства має широкий спектр теоретичних і практичних вимірів. Сюди віднесемо питання комунікативних і антропологічних вимірів інформаційного суспільства, психологічні і педагогічні аспекти морально-етичного виховання, філософію технологій, корпоративну і комп'ютерну етику, гуманітаризм в епоху сучасної техніко-технологічної парадигми, аксіосферу інформаційного суспільства загалом та ін. (Воронкова, Дзьобань, і Соснін 2017; Йонас 2001; Коростильов, Круць, і Петрова 2024;

Лебідь 2016; Скіннер 2020). Тому в рамках статті ми здійснили спробу визначити можливі підходи до вивчення зазначених питань, пов'язаних із розумінням системної природи морально-етичної сфери суспільства, її тісного взаємозв'язку із соціальними і технологічними процесами.

Сучасний етап розгортання науково-технічної революції проявляється насамперед у формуванні інформаційного суспільства, його основних комунікативних характеристик, специфіки наукового знання (Дротянко 2021; Проценко, Чубіна, і Дмитренко 2022; М. Л. Роганов і М. М. Роганов 2020; Сідоркіна 2024; Скиба 2024). Інформаційне суспільство виступає як фаза розвитку постіндустріалізму з відповідними етичними аспектами цієї епохи. Соціально-філософська рефлексія взаємодії людини і техніки передбачає вивчення ролі етичного чинника спрямування технологічного прогресу в інтересах суспільства, забезпечення його гуманістичного характеру.

Сучасний тип моральної свідомості становить певний якісний етап у розвитку суспільства, для якого характерні певні суперечності і ризики, або моральні дилеми, пов'язані із процесами цифрової трансформації (Павлова, Павлов, і Панасенко 2025). Водночас треба зазначити, що аксіологічні аспекти суспільних відносин стали об'єктом активної філософської уваги ще в період розвитку індустріалізму в розвинених країнах у повоєнний період, насамперед, у філософській антропології та екзистенціалізмі, а також у рамках релігійної філософії. Розглядався феномен моральної самотності існування людини в технократичному світі, відмічалася обмеженість і малоприсадибність морально-етичних рецептів прагматичного та сциєнтистського мислення до розуміння шляхів розв'язання кардинальних проблем буття. Все це зумовило превалювання у філософських рефлексіях песимістичних форм світосприйняття і навіть алармістських підходів щодо оцінювання майбутнього людства у його відносинах із техносферою («бунт машин»), що знайшло яскраве відображення в художній формі у творах наукової фантастики. Тобто, сучасні соціальні ризики перебувають у площині відчуження індивіда від наслідків науково-технічної (зокрема, інформаційної) революції, загрози дегуманізації соціально-комунікативних відносин.

У зв'язку із техніко-технологічними трансформаціями загалом, актуалізувалася проблема людини в сучасному суспільстві і, зокрема, етична складова цієї взаємодії, яка проявляється у тому числі у формі суперечності між буденно-практичною моральною свідомістю і теорією моралі. За таких умов взаємозалежність між реально-практичними теоретичними рівнями моральної свідомості є необхідною умовою формування психологічно сталої суспільної атмосфери.

Системний підхід до аналізу морально-етичних аспектів взаємодії людини і техніки в умовах сучасного інформаційного суспільства передбачає дослідження умов щодо стійкості нової соціотехнічної системи, можливостей для її подальшого сталого розвитку та запобігання деструкції в її внутрішній структурі, визначення ролі і місця етичної складової у

цьому процесі. Для виконання відповідних завдань можуть бути застосовані загальні філософські критерії послідовного, прогресивного розвитку: удосконалення, диференціація та інтеграція елементів системи, ускладнення зв'язків між ними у її структурі, зростання інформаційної ємності системи та розширення діапазону реальних можливостей для її подальшого розвитку (зростання загальної стійкості систем). У цьому разі ми стикаємося з питанням спрямованості розвитку систем соціального світу, з необхідністю оцінювання масштабів, можливостей і темпів цього розвитку. У зв'язку з цим, методологічне значення також набуває загальнофілософських засад принципу розвитку і діалектичного закону заперечення-заперечення (заперечення як моменту зв'язку, розвитку, передавання соціального досвіду). Морально-етичні норми і цінності, як складова соціального досвіду, ретранслюються в рамках системи комунікативних зв'язків у формі традицій та новацій, що забезпечує наступність у плані безперервності у перервному.

Висновки

Отже, сучасне інформаційне суспільство характеризується глибокими трансформаціями, що охоплюють усі царини життя людини. Техніка та технології стають не лише засобами, а й середовищем, яке формує нові соціальні практики. Соціально-філософський аналіз взаємодії людини й техніки ґрунтується на розумінні техніки як продовження людини та моральної свідомості як регулятора її використання.

Сучасний тип моральної свідомості формується як багатовимірною системою, що інтегрує знання, досвід, творчість та гуманістичні цінності. Етичні рамки технологічного прогресу забезпечують його спрямованість не лише на ефективність, а й на справедливість, гідність та цілісність людського буття, що дає змогу розглядати його з позицій єдиної історії розвитку, де минуле, теперішнє й майбутнє утворюють безперервний ланцюг спадковості. Тому у площині суспільної практики система моральної свідомості здатна інтегрувати знання, досвід, творчість та гуманістичні цінності, забезпечуючи баланс між інноваціями та гуманізмом.

У контексті взаємодії людини і техніки, в умовах сучасного інформаційного суспільства, було розглянуто кілька моделей еволюції і взаємодії моральної свідомості з політичною та технологічною сферами, визначили кілька сценаріїв такої еволюції, які показують, що технологічний прогрес потребує чітких моральних орієнтирів. Останні можна узагальнити у вигляді концептуальних формулювань («етика-політика-технології-сталий розвиток і прогрес суспільства»), «людина-природа-інновації-гармонійне майбутнє», «знання-довіра-діяльність-відповідальність і справедливість», «довіра-співпраця-рівність-мир»). Це свідчить про те, що за наявності суперечностей та моральних дилем морально-етичні аспекти взаємодії людини й техніки здатні формувати основу для гармонійного розвитку цивілізації. Техніка стає не лише інструментом, а й середовищем, що потребує етичного осмислення. За

таких умов майбутнє людства залежить від здатності інтегрувати технології в етичний простір, де прогрес стає спадком і цінністю для поколінь.

Список літератури

1. Воронкова В. Г., Дзьобань О. П., Соснін О. В. Від homo sapiens до homo informaticus: антропологічні виміри інформаційного суспільства. Інформаційне суспільство в світі та Україні: проблеми становлення та закономірності розвитку: колект: монографія. Запоріжжя: ЗДІА, 2017. С. 11–34.
2. Дротянко Л. Г. Цифровий вимір сучасного етапу цивілізаційного розвитку соціуму. *Вісник Національного авіаційного університету. Серія: Філософія. Культурологія.* 2021. № 1 (33). С. 16–21. DOI: <https://doi.org/10.18372/2412-2157.33.15635>.
3. Йонас Г. Принцип відповідальності. У пошуках етики для технологічної цивілізації / пер. з нім. А. Єрмоленка та В. Єрмоленка. Київ: Лібра, 2001. 400 с.
4. Коростильов Г. Л., Круць О. А., Петрова Л. О. Гуманітаризм в епоху сучасної техніко-технологічної парадигми (соціально-філософський аналіз). *Актуальні проблеми філософії та соціології.* 2024. № 49. С. 62–68. DOI: <https://doi.org/10.32782/apfs.v049.2024.11>.
5. Лебідь Є. О. Етичні проблеми науки і техніки : навч. посіб. Суми : Сумський державний університет, 2016. 185 с. URL: <https://essuir.sumdu.edu.ua/server/api/core/bitstreams/d9ee1843-52e8-4fff-a9f6-ec1e2497151c/content> дата звернення: 01.01.2026.
6. Павлова Т. С., Павлов Р. А., Панасенко І. О. Еволюція комп'ютерної етики: від теоретичних основ до викликів цифрової епохи. *Вісник Національного юридичного університету імені Ярослава Мудрого.* 2025. № 2 (65). С. 54–70. DOI: <https://doi.org/10.21564/2663-5704.65.331706>.
7. Проценко О., Чубіна Т., Дмитренко М. Етика та інформаційна етика у комунікативному просторі сучасного суспільства. *Вісник Львівського університету. Серія: філос.-політолог. студії.* 2022. Вип. 44. С. 98–104. DOI: <https://doi.org/10.30970/PPS.2022.44.11>.
8. Роганов М. Л., Роганов М. М. Морально-етичні аспекти інформаційно-комунікаційних технологій. *Духовність особистості: методологія, теорія і практика.* 2020 Вип. 2 (95) С. 169–178. DOI: <https://doi.org/10.33216/2220-6310-2020-95-2-169-178>.
9. Сідоркіна О. М. Особистість в умовах сучасних викликів (комунікативний аспект). *Вісник Національного авіаційного університету. Серія: Філософія. Культурологія.* 2024. №1 (39). С. 65–69. DOI: <https://doi.org/10.18372/2412-2157.39.18459>.
10. Скиба І. П. Специфіка комунікативних процесів в умовах інформатизації суспільства. *Вісник Національного авіаційного університету. Серія: Філософія. Культурологія.* 2024. № 1 (39). С. 69–74. DOI: <https://doi.org/10.18372/2412-2157.39.18460>.
11. Скіннер К. Людина цифрова. Четверта революція в історії людства, яка торкнеться кожного. Київ: Фабула, 2020. 272 с.
2. Drotianko, Liubov. 2021. "Tsyfrovyy vymir suchasnoho etapu tsyvilizatsiynoho rozvytku sotsiumu" [The Digital Dimension of the Current Stage of the Civilizational Development of Society]. *Visnyk Natsionalnoho aviatsiynoho universytetu. Seriya: Filosofiiia. Kulturolohiia* [Proceedings of the National Aviation University. Series: Philosophy. Culturology] 1 (33): 16–21. <https://doi.org/10.18372/2412-2157.33.15635>.
3. Jonas, Hans. 2001. *Pryntsyp vidpovidalnosti. U poshukakh etyky dlia tekhnolohichnoi tsyvilizatsii* [The Principle of Responsibility. In Search of Ethics for Technological Civilization]. Translated by Anatolii Yermolenko and Volodymyr Yermolenko. Kyiv: Libra.
4. Korostylov, Hennadii, Oleksandr Kruts, and Liudmyla Petrova. 2024. "Humanitaryzm v epokhu suchasnoi tekhniko-tekhnolohichnoi paradyhmy (sotsialno-filosofskyi analiz)" [Humanitarianism in the Era of the Modern Technical and Technological Paradigm (Socio-Philosophical Analysis)]. *Aktualni problemy filosofii ta sotsiologii* [Actual Problems of Philosophy and Sociology] 49: 62–68. <https://doi.org/10.32782/apfs.v049.2024.11>.
5. Lebid, Yevhen. 2016. *Etychni problemy nauky i tekhniky* [Ethical Problems of Science and Technology]. Sumy: Sumy State University. <https://essuir.sumdu.edu.ua/server/api/core/bitstreams/d9ee1843-52e8-4fff-a9f6-ec1e2497151c/content>. Accessed January 1, 2026.
6. Pavlova, Tetiana, Roman Pavlov, and Ivan Panasenko. 2025. "Evolutsiia kompiuternoi etyky: vid teoretychnykh osnov do vyklykiv tsyfrovoy epokhy" [Evolution of Computer Ethics: From Theoretical Foundations to the Challenges of the Digital Age]. *Visnyk Natsionalnoho yurydychnoho universytetu imeni Yaroslava Mudroho* [Bulletin of Yaroslav Mudryi National Law University] 2 (65): 54–70. <https://doi.org/10.21564/2663-5704.65.331706>.
7. Protsenko, Olha, Tetiana Chubina, and Mariia Dmytrenko. 2022. "Etyka ta informatsiina etyka u komunikativnomu prostori suchasnoho suspilstva" [Ethics and Information Ethics in the Communicative Space of Modern Society]. *Visnyk Lvivskoho universytetu. Seriya filosofsko-politohichni studii* [Bulletin of Lviv University. Series: Philosophical and Political Studies] 44: 98–104. <https://doi.org/10.30970/PPS.2022.44.11>.
8. Rohanov, Maksym L., and Maksym M. Rohanov. 2020. "Moralno-etychni aspekty informatsiino-komunikatsiinykh tekhnolohii" [Moral and Ethical Aspects of Information and Communication Technologies]. *Dukhovnist osobystosti: metodolohiia, teoriia i praktyka* [Spirituality of Personality: Methodology, Theory and Practice] 2 (95): 169–178. <https://doi.org/10.33216/2220-6310-2020-95-2-169-178>.
9. Sidorkina, Olena. 2024. "Osobystist v umovakh suchasnykh vyklykiv (komunikativnyi aspekt)" [Personality in the Context of Modern Challenges (Communicative Aspect)]. *Visnyk Natsionalnoho aviatsiynoho universytetu. Seriya: Filosofiiia. Kulturolohiia* [Proceedings of the National Aviation University. Series: Philosophy. Culturology] 1 (39): 65–69. <https://doi.org/10.18372/2412-2157.39.18459>.
10. Skyba, Ivan. 2024. "Spetsyfika komunikativnykh protsesiv v umovakh informatyzatsii suspilstva" [Specificity of Communicative Processes in the Conditions of the Informatization of Society]. *Visnyk Natsionalnoho aviatsiynoho universytetu. Seriya: Filosofiiia. Kulturolohiia* [Proceedings of the National Aviation University. Series: Philosophy. Culturology] 1 (39): 69–74. <https://doi.org/10.18372/2412-2157.39.18460>.
11. Skinner, Chris. 2020. *Liudyna tsyfrova. Chetverta revoliutsiia v istorii liudstva, yaka torknetsia kozhnoho* [Digital Human: The Fourth Revolution of Humanity Includes Everyone]. Kyiv: Fabula.

Дата першого надходження: 02.02.2026.

Дата прийняття до друку: 25.02.2026.

Дата публікації: 21.04.2026.

Olena Sidorkina

MORAL AND ETHICAL ASPECTS OF HUMAN-TECHNOLOGY INTERACTION IN THE CONTEMPORARY INFORMATION SOCIETY: A SOCIO-PHILOSOPHICAL CONTEXT

Introduction. The contemporary information society is characterized by profound transformations that encompass all spheres of human life. Technology and technical means are becoming not only instruments but also an environment that shapes new social practices. In this context, moral consciousness emerges as a key factor capable of ensuring a balance between innovation and humanistic values.

The aim and tasks. The aim of the article is to analyze the contemporary type of moral consciousness and to define the role of the moral and ethical component as a factor guiding technological development in the interests of society from the standpoint of a socio-philosophical approach. **Research methods.** The theoretical and methodological foundation of the article is based on the main theoretical principles of the dialectical approach, the principles of the systemic approach, as well as the provisions and issues of the ethics of science and technology. **Research results.** In the modern world, moral consciousness emerges not as a static system of norms but as a dynamic structure that continuously expands and adapts to new challenges. From a socio-philosophical perspective, it is understood as a multidimensional system that integrates individual values (dignity, responsibility, compassion), collective norms (justice, equality, trust), and global standards (sustainable development, harmony, peace). **Discussion.** A socio-philosophical analysis of the moral and ethical aspects of human–technology interaction is grounded in several key principles. First, technology is understood as a “second nature” of humanity, an extension that reflects social values, goals, and limitations rather than remaining neutral. Second, moral consciousness functions as a social regulator, setting boundaries for the acceptable use of technology. Third, the rise of the information society introduces a qualitatively new context, where digitalization, artificial intelligence, and global communication networks generate new ethical dilemmas and challenges. **Conclusion.** The contemporary type of moral consciousness is formed as a multidimensional system that integrates knowledge, experience, creativity, and humanistic values. The ethical frameworks of technological progress ensure its orientation not only toward efficiency but also toward justice, dignity, and the integrity of human existence, allowing it to be considered within the context of a unified history of development, where the past, present, and future constitute a continuous chain of succession.

Keywords: moral consciousness, ethics of technology, information society, digitalization, artificial intelligence, responsibility, human dignity, sustainable development.

DOI: <https://doi.org/10.18372/2412-2157.42.21038>

УДК 17:316.4(045)

АНТРОПОЛОГІЧНИЙ ВИМІР ПРОБЛЕМ СУЧАСНОГО СУСПІЛЬСТВА В КОНТЕКСТІ ЕТИКИ ВІДПОВІДАЛЬНОСТІ

Іван Скиба

Державний університет «Київський авіаційний інститут»
ivan.skyba@npp.kai.edu.ua
<https://orcid.org/0000-0003-1555-8632>

Анотація. Присвячено аналізу антропологічного виміру проблем сучасного суспільства крізь призму етики відповідальності Г. Йонаса. Показано, що в умовах розвитку науки і техніки людська діяльність набуває опосередкованого, довготривалого й глобального характеру, а її наслідки виходять за межі безпосередньої ситуації вчинку та поширюються на природні системи, соціальні інституції і життя майбутніх поколінь. У зв'язку з цим класичні моральні моделі виявляються недостатніми для осмислення нових форм відповідальності. Проаналізовано антропологічні засади етики відповідальності Г. Йонаса, зокрема новий категоричний імператив, принцип збереження умов людського існування та евристику страху. Обґрунтовано, що проблеми сучасного суспільства постають не як ізольовані кризи окремих галузей, а як прояви суперечності між зростанням технічної сили людства та недостатністю моральних і інституційних механізмів контролю над її наслідками.

Ключові слова: етика відповідальності, технологічна цивілізація, антропологічний вимір, евристика страху, суспільство ризику.

Вступ

Проблема відповідальності належить до числа ключових тем сучасної практичної філософії, соціальної етики та філософської антропології. Її сучасне осмислення значною мірою пов'язане з усвідомленням того, що розвиток науки і техніки радикально трансформував масштаб і характер людської дії, а відтак і сам горизонт моральної оцінки. Якщо раніше людський вчинок переважно розглядався в межах безпосередньої ситуації взаємодії та відносно передбачуваних наслідків, то в сучасних умовах людська діяльність дедалі частіше набуває опосередкованого, довготривалого й глобального характеру. Її наслідки можуть виходити за межі безпосереднього досвіду суб'єкта дії, впливати на природні системи, соціальні інституції та умови існування майбутніх поколінь.

За таких умов постає питання про те, чи залишаються достатніми традиційні моральні уявлення для осмислення нової ситуації людської діяльності. Йдеться не лише про появу нових технологічних можливостей, а про зміну самого становища людини у світі, за якої її дія набуває значно ширшого історичного та цивілізаційного

виміру. Унаслідок цього проблема відповідальності виходить за межі індивідуальної моральної оцінки окремого вчинку і дедалі частіше постає як питання, пов'язане з довготривалими наслідками людської діяльності та межами її передбачуваності.

Саме тому проблема відповідальності потребує не лише нормативного, а й філософсько-антропологічного осмислення, оскільки вона пов'язана зі зміною самого характеру людської дії та її місця в сучасному світі. У цьому контексті особливої ваги набуває аналіз тих філософських підходів, які намагаються осмислити нові масштаби людської діяльності та їхні моральні наслідки.

Мета та завдання дослідження

Мета дослідження – проаналізувати трансформації розуміння людини як морального суб'єкта в умовах технологічної цивілізації крізь призму антропологічних засад етики відповідальності Г. Йонаса.

Методологія дослідження

Методологічну основу дослідження становить комплекс філософських підходів і методів, що дають змогу проаналізувати трансформацію розуміння людини як морального суб'єкта в умовах